

Vocea umană – instrumentul zeilor

Când am ales această temă (justificată prin vocația și preocupările mele didactice și științifice), nu am știut că deschid înfințit

posibilitatea unor dezbateri și aprofundări, ce țin în mod evident de existența omului pe acest pământ, de formele expresiilor sale în creațiile și stările sale diurne și de perspectivă. Poate că este incorect spus „nu am știut”; mă refer la cât de vastă, cât de sublimă și inovatoare poate fi forma de exprimare prin vocea umană, fapt ce ar pune meditatorul într-o discretă încurcătură.

„UND GOTT
SPRACH:” declamă GABRIEL în ariile sale din „Creațiunea” lui J. Haydn. Cuvântul, al cărui înțeles emană din însăși devenirea celestă, divină,

atotcreatoare și atotstăpânitoare, se îndreaptă spre zămisirea tuturor celor ce ne înconjoară, a tot ceea ce este vietate, dar mai ales ființa umană. Undeva, în negura istoriei umane (zic „negură” la fel de confuză ca și când aș pronunța azi „viitor”), cuvântul, sunetul, relațiile sonore în articularea vorbită, par un dar prin care încet, încet, omul nostru, noi înșine ne identificăm cu natura, cu spațiul nostru de viață, de respirație, de conștientizare a propriei noastre existențe.

<<”Rostesc ceva” spune, deopotrivă: enunț un lucru și pun în ordine unul. Cu verbul a rosti te ridici deci la o expresivitate filosofică neașteptată (chiar dacă dicționarele nu o învederează încă). Când Adam era pus să dea nume fiecărui viețuitor, ni se spune că le dă și un rost, că „le rostește întru ființa lor”. Cu fiecare „rostire” potrivită se evocă acest gând, în limba noastră. Iar când, pe cu totul alt plan, știința de astăzi vine să vorbească despre un „cod genetic”, un limbaj al vieții care dă varietatea controlată a organismelor, poți încă vorbi în termeni de rostire, în sens de rostuire genetică.>>

Constantin Noica, „Cuvânt împreună despre rostirea românească”, Ed. Eminescu, 1987, București, p. 25-26

De la “rostirea” lui Noica, la meditația dedicată rostului și rostuirii, regăsim prin similitudine și context, drumul în sens invers al omului, spre originile sale. Cuvântul are sens, desemnează, definește, apreciază, sensibilizează, condamnă, vindecă, obləduiește, ucide, salvează, provoacă, induce stări de tot felul, toate (și câte altele vor mai putea fi spuse) în culorile sunetelor pe care el însuși le poartă, ca o mantie a strălucirii ierarhice sau ca o zdreanță a neputinței supraviețuirii.

Cuvântul este sunet, este șiragul de sunete care îl fac pe om să fie om, să fie mesager, filosof, creator, imitator, dar în orice caz, **să fie auzit**. Zeii olimpieni, ale căror preocupări treceau cu ușurință de la statutul de stăpâni la cel de victime, purtau în izbânzile lor cuvântul profund sonor, artele la brâu și săgețile pe spate, cântecul amăgitor și șuieratul crunt al furtunii pe mări și oceane, atunci când își încordau privirile “în jos”, la omul de rând.

Asemeni lor, oamenii voiau să fie zei, să cânte, să lupte, să dispună puterea, să condamne și să ierte după chef, iar dacă nu au reușit în chip, au purtat măști de zei, de actori; au cântat; au rostit, au jucat și puțin mai târziu, obosiți fiind de atâta vervă să fie zei, au murit.

”Pentru cei vechi, frumusețea era deci obiectivul de neocolit și chiar exclusiv al creației artistice. Artiștii greci nu zugrăveau decât frumosul, ceea ce trebuie să încante, perfecțiunea obiectului însuși”.

Al. Tănase, “O istorie a culturii în capodopere”, vol. 2, Ed. Univers, București, 1988, p. 435

”Tragedia Troiei și a atrizilor reprezintă un segment simbolic al patimilor neînfrânate, sau să-i cercetăm pe zeii Olimpului și vom

avea o oglindă a pasionalității devoratoare, cu incredibile viclenii, cruzimi, mișelii, răzbunări, etc. Poate tocmai de aceea, omul grec resimțea cu atât mai mult nevoia de ordine ideală a spiritului, opusă haosului, intereselor antagonice, rivalităților sălbatiche. Această necesitate fericită a visului, grecii au personificat-o în Apollo, Zeul Forțelor plastice, al profeției și luminii, care guvernează și frumusețea lumii interioare a imaginației, care înseamnă absența impulsurilor brutale, deci calmul și înțelepciunea; este un zeu al formelor armonioase și al euritmiei, al luminii intelectuale și al formei juste”.

Ibidem – pg. 442 – 443

Mulți sau puțini se vor întreba de ce am ales modelul grecesc al artei, al civilizației, de ce prezint obsesiv trăsăturile și arhitecturile estetice ale acestei copleșitoare civilizații: nu mă frânează nici o obiecție, având în logica firii continuitatea ideii că artele sonore, muzica și formele ei de expresie pleacă din edificiul civilizației grecești, sub formă de arcade, de altare, de vestale, de lire și de incantații.

Citesc și mă conving de fiecare dată că niciunde cuvintele nu au fost mai bine orânduite și niciunde “cântecul” lor, asemeni ademenirii zeilor mărilor, nu au copleșit, nu au deturnat muritorul de rând, mai puternic, mai narcotic, decât în spațiul inegalabilei arte grecești.

Când vocea umană însăși, devine egală instrumentelor zeilor, când ea își întinde vraja peste necălcatul tărâm al Olimpului, când susură și geme sfâșietor, când adoarme și alintă, când iubește și tremură de emoție, ea devine prin sine divină, olimpiacă și detașată de carnalul jalnic al purtătorului de instrument.

Există o taină, un mister, adevăruri ce nu se spun, pentru “a nu distruge cu mintea corolla de minuni a lumii”. Acolo unde se nasc și izvorăsc valori inaccesibile omului, transmise prin voie, cu știre și cu vocație, ele se pot pierde imediat ce regulile sunt încălcate.

”... fără acest mister la care toți și nu putea și nu trebuia să participe, în general, un număr foarte mare de oameni, fără Eleusis, sfânta comunitate a tuturor celor care ridică un chip uman către zei s-ar prăbuși în haos”.

”Peste tot unde a pătruns tradiția grecească a ființei, modul grecesc de a trăi experiența vieții, acolo au emigrat și ideea, discreția și responsabilitatea eleusină. Biserica veche creștină a preluat fără să știe și fără să vrea, numai un fragment al moștenirii ei.”

Ernst Bertram – “Nietzsche, Încercare de mitologie”, Ed. Humanitas, București, 1998, Versiunea Românească, p. 294, 296.

Așa și prin multe alte feluri încerc să-mi explic, să mă justific de ce cred numai în forța divină a lucrurilor, de ce argumentez ideea și din ea sursa teoriei conform căreia cuvântul și muzica lui ne sunt date prin har, prin grija și necesitatea demiurgică a ordinii de drept divin, celest, necunoscut și de nepătruns mie, semenilor, cutezătorilor.

Departate de a fi un cercetător al domeniilor vaste ale artei, sunt un muzician care nu-și explică decât accidental construcțiile genilor artei sunetelor, le clasifică, le exemplifică, le transmite mai departe, fără păcatul de a le deturna sau a le perverti. Hărăzit cu voce, autorul celor consemnate, îmi adăncesc și mai mult nedumerirea că pot face din sunete emoții, că pot trece de la mine (spiritual vorbind), la ceilalți stări profunde, lacrimi, furie, deznădejde și iubire, fără să-i cunosc, fără să mă cunoască, fără să ne mai întâlnim vreodată.

Cuvântul este Vocea și Vocea aduce Cuvântul. Când Vocea nu rostește, Cuvântul rămâne neștiut, tânguie, neînțeles. Când Vocea minte, Cuvântul înșeală. Când Cuvântul minte, Vocea trădează.

Există comori ce pot fi stăpânite prin cuvinte și prin voci, nesecate; cu cât iei mai mult din ele, cu atât mai mult sporesc. Cu cât le ții mai adânc închise, cu atât se împuținează, se pierd.

”Acea ce ține lumea este Pronia lui Dumnezeu. Și nu se află loc lipsit de pronie. Iar Pronia este cuvântul desăvârșit al lui Dumnezeu, care dă chip materiei ce vine în lume, și e ziditorul și meșterul tuturor celor ce se fac. Nici materia nu poate fi pusă în rânduială fără puterea cuvântului care deosebește lucrurile. Iar cuvântul este chipul și mintea, înțelepciunea și pronia lui Dumnezeu”.

Sfântul Antonie cel Mare – Învățătură despre viața morală Filocalia, Ed. Humanitas, București, 1998, 2004, p.34

Când cuvânt, cânt. Când cânt, mă rog.

Florența Nicoleta MARINESCU